

**RESPUBLIKAMIZDA HARAKATLANUVCHI TARKIBLAR
XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA UMUMIY
TEXNIK REGLAMENT QABUL QILINGANLIGI
TO'G'RISIDA**

Abduraxmanov Aziz Abduxaliqovich

Jizzax Politexnika instituti dotsenti.

tel 94-578-88-99

Annotatsiya: ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida texnik jihatdan tartibga solish sohasida amalga oshirilayotgan ishlar va temir yo'l transporti harakatlanuvchi tarkiblari xavfsizligi to'g'risida qabul qilingan umumiy texnik reglament loyihasining qabul qilinishi to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan

Kalit so'zlar: texnik jihatdan tartibga solish, reglament, temir yo'l, transport, reglament, xavfsizlik.

**ROLLING STOCK IN OUR REPUBLIC ON THE ADOPTION OF THE
GENERAL TECHNICAL REGULATION ON ENSURING SAFETY**

Abdurakhmanov Aziz Abdukhalikovich

Associate professor of Jizzakh Polytechnic Institute.

tel 94-578-88-99

Annotation: This article provides materials on the scope of the technical regulation of the Republic of Uzbekistan, on the development and implementation of technical regulations, and in particular on the adoption of a draft general technical regulation on the safety of rolling stock in railway transport.

Key words: technical regulation, regulation, railway, transport, regulation, safety

Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi temir yo'l transporti sohasida Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) davlatlari bilan aloqalar davom etib kelmoqda. O'zbekiston Respublikasi MDH ga a'zo bo'lganligi sababli ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar uchun belgilangan talablarni me'yoriy hujjatlarda uyg'unlashtirish bo'yicha doimiy ishlar amalga oshirilmoqda. Jumladan temir yo'l transportida yuk vagonlarini sertifikatlashtirish ishlari O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqarida yuk vagonlari harakatini ta'minlash uchun hozirga qadar Yevroosiyo iqtisodiy komissiyasi tomonidan qabul qilingan TP TC 001/2011 "Harakatdagi temiryo'l tarkibi xavfsizligi to'g'risida"gi bojxona ittifoqi texnik reglamenti talablari asosida o'tkazib kelinmoqda. Ma'lumki, O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik martda ma'qullangan va O'zbekiston Respublikasi

Prezidentining 2009 yil 23 apreldan O`RQ-213 sonli qarori bilan kuchga kiritilgan “Texnik jihatdan tartibga solish to`g`risida” gi O`zbekiston Respublikasi qonuni qabul qilinishi bilan standartlashtirish sohasida yangi yo`nalishga asos solindi. O`zbekiston texnik jihatdan tartibga solish davlat tizimini shakllantirish va standartlashtirish davlat tizimini isloh qilish konsepsiyasida soha faoliyati bilan bog`liq barcha jarayonlarni tashkil qilish bo`yicha aniq vazifalar belgilab olindi.

Hozirgi vaqtda O`zbekiston Respublikasi texnik reglamentlar reestrda 38 ta umumiy va 11 ta maxsus texnik reglament ro`yxatga olingan bo`lib, ularda belgilangan xavfsizlik bo`yicha talablarni bajarilishi ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar, ishlar va xizmatlar bo`yicha kerakli sifat va raqobatbardoshlikni ta`minlashga, shuningdek tashqi savdo va aloqalarda to`siqlarni bartaraf etilishiga xizmat qilmoqda.

Jumladan, O`zbekiston Respublikasi Bosh Vazirining 28.09.2022 yil dagi №537 sonli “Foydalanishga topshirilgan harakatdagi temir yo`l tarkibi xavfsizligi to`g`risidagi umumiy texnik reglamentni tasdiqlash to`g`risida” gi qarori bilan yangi texnik reglament loyihasi tasdiqlandi. Qarorga muvofiq texnik rasmiy e`lon qilingan kunidan boshlab olti oy o`tgach amalga kiritilishi va “Texnik jihatdan tartibga solish to`g`risida”gi O`zbekiston Respublikasi qonuni talablariga muvofiq texnik reglament amalga kiritilgach, standartlashtirish bo`yicha ularda ko`rsatilgan mahsulotlar va xizmatlarga doir ilgari qabul qilingan normativ hujjatlar majburiylik xususiyatini yo`qotishi va belgilangan tartibda qo`llanilishida ixtiyoriylik kasb etishi belgilab qo`yildi. Texnik reglament 6 bobdan iborat bo`lib, ularda harakatlanuvchi tarkiblarni ishlab chiqarishdan boshlab foydalanishga qadar barcha jarayonlar uchun xavfsizlik bo`yicha talablar keltirib o`tilgan. Hujjatning 1-bobida texnik reglamentning mohiyati, tartibga solish obyektlari, qo`llanilish sohasi to`g`risida ma`lumotlar berilgan. Texnik reglamentda qo`llanilgan asosiy atama va ta`riflar hujjatning 2-bobida keltirilgan. Ushbu tushunchalar temir yo`l transporti sohasida mavjud mahsulotlar, ishlar va jarayonlarni qamrab olgan. Hujjatning 3-bobi 5 ta paragrafdan iborat bo`lib, ularda 1-paragrafda harakatdagi temir yo`l tarkibi va uning tarkibiy qismlari xavfsizlikka qo`yiladigan umumiy talablarni o`z ichiga olgan, yani bu yerda:

-harakatdagi temir yo`l tarkibi va uning tarkibiy qismlarini loyihalashtirishdahi sob- kitob, tajriba va ekspertlash yo`li bilan, shu jumladan o`xshash temir yo`l mahsulotidan foydalanish bo`yicha ma`lumotlar asosida xavfsizlik darajasi baholanish lozimligi va ular qanday jarayonlardan iborat ekanligi to`g`risida

-harakatdagi temir yo`l tarkibi va tarkibiy qismlari mustahkamligi, barqarorligi va texnik holatiga ko`ra poyezdlarning yo`l qo`yilgan ko`rsatmalar chegarasida eng yuqori tezliklar bilan xavfsiz harakatlanishi ta`minlanishi lozimligi va ushbu ko`rsatkichlar to`g`risida ma`lumotlar keltirilgan.

2-paragrafda harakatdagi temir yoʻl tarkibi va uning tarkibiy qismlarini loyihalashga qoʻyiladigan talablar keltirilgan

Yaʼni bu yerda,

-loyihalash ishlari xavfsizligini taʼminlash

-sodir boʻlishi mumkin boʻlgan taʼsirlarga nisbatan oldini oluvchi choralarni inobatga olish

-xavfsizlikni taʼminlash uchun dasturiy vositalardan foydalanish

-loyihalashdagi oʻzgartirishlar sababi xavfsizlik boʻyicha talablarni pasayishiga yoʻl qoʻyilmasligi

-3 bob, 2- paragraph, 15-punkt

Harakatdagi temir yoʻl tarkibi va uning tarkibiy qismlarining konstruksiyasiga yoki tayyorlanish texnologiyasiga xavfsizlikka taʼsir etuvchi oʻzgartirishlar kiritilgan hollarda, shuningdek, xizmat muddatini uzaytirish bilan modernizatsiya qilinganda, koʻrsatib oʻtilgan temir yoʻl mahsulotining mazkur Texnik reglament 4-bobida belgilangan tartibda muvofiqligi majburiy tasdiqlashdan oʻtkazilishi lozim.

Muvofiqligi majburiy tasdiqlashdan oʻtkazilishi lozimligi toʻgʻrisida talablar kiritilgan paragrafda harakatdan temir yoʻl tarkibi va uning tarkibiy qismlarini tamgʻalashga qoʻyiladigan talablar keltirilgan, yaʼni bu yerda,

-ishlab chiqarilgan mahsulotlar Oʻzbekiston Respublikasi ichki bozoriga muvofiqlik sertifikatini mavjud boʻlganda muomalaga chiqarishi mumkinligi va muvofiqlik milliy belgisi bilan tamgʻalanishi kerakligi, harakatdagi temir yoʻl tarkibi va uning tarkibiy qismlari;

-identifikatsiya tamgʻasi va unda koʻrsatilishi kerak boʻlgan maʼlumotlar roʻyxati;

-harakatdagi temir yoʻl tarkibiga oʻrnatilgan oʻlchov vositalari qiyoslovdan oʻtganlik toʻgʻrisida maʼlumotlarga ega boʻlishi;

-gʻildirak juftlari loyiha hujjatlarida koʻrsatilgan tamgʻalarga ega boʻlishi;

-yuk vagon aravacha va boshqalari bir necha maʼlumotlarni anglatuvchi quyma tamgʻalarga ega boʻlishi lozimligi;

-yuk vagonlari aravachalarining rama va balkalarida ishlab chiqaruvchining tamgʻasiga ega boʻlishi;

-payvandlovchi ishchilarning shaxsiy tamgʻasiga ega boʻlishi;

-mahsulotlardan xavfsiz foydalanishni taʼminlash yuzasidan talab va tartiblar koʻrsatilgan hujjatlar majmui boʻlishi lozimligi va bunday hujjatlarsiz muomalaga chiqarish mumkin emasligi;

-tamgʻa, foydalanish va taʼmirlash hujjatlari davlat tilida boʻlishi lozimligi toʻgʻrisida maʼlumotlar kiritilgan paragrafda harakatdagi temir yoʻl tarkibining boshqaruv, nazorat va xavfsizlik tizimlari, shuningdek, dasturiy vositasiga qoʻyiladigan talablar keltirilgan. Yaʼni bu yerda-harakatdagi temir yoʻl tarkibi tizimi jihatidan foydalanuvchilariga hech qanday xavf solmasligi lozimligi;

-foydalanuvchilar xavfsizligini taʼminlovchi moslama va yordamchi qurilmalarga ega boʻlishi lozimligi;

-boshqaruv, nazorat va xavfsizlik tizimlariga har xil sharoitlarda ularning doimiy ish holatining taʼminlash lozimligi;

-himoya vositalarining doimo xavfsiz faoliyatining taʼminlash lozimligi;

-ogohlantiruvchi vositalar bilan taʼminlangan boʻlishi lozimligi;

-dasturiy vositalarining doimiy himoyalanganligini taʼminlash lozimligi toʻgʻrisida talablar qoʻyilgan.

3-paragrafda harakatdagi temir yoʻl tarkiblarini xavfsiz ishlashi uchun kerakli boʻlgan jihoz va vositalar toʻgʻrisida maʼlumotlar keltirilgan.

Texnik reglamentning 4-bobi harakatdagi temir yoʻl tarkibi va uning tarkibiy qismlarining muvofiqligini baholash deb ataladi va ushbu bob 3 ta paragrafdan iborat.

1-paragrafda harakatdagi temir yoʻl tarkibi va uning tarkibiy qismlarini identifikatlashtirish boʻyicha qoidalar keltirilgan, yaʼni bu yerda:

-hujjatlarda keltirilgan maʼlumotlar bilan yorliqlarda koʻrsatilgan maʼlumotlar muvofiqligini taqqoslash lozimligi

-identifikatsiya jarayonida xavfsizlik koʻrsatkichlarining muvofiqligini aniqlash lozimligi toʻgʻrisida talablar berilgan paragrafda harakatdagi temir yoʻl tarkibi va uning tarkibiy qismlaridan namunalar tanlash va sinash ishlarini tashkil etish boʻyicha talablar keltirilgan. Yaʼni bu yerda:

-sinov uskunalari ishlab chiqish;

-namunalar tanlash qoidalari;

-jarayonlarni rasmiylashtirish qoidalari;

-ishlab chiqaruvchi tomonidan oʻtkaziladigan sinov usullari toʻgʻrisida;

-sinov bayonnomalarini rasmiylashtirishga boʻlgan talablar keltirilgan.

2-paragrafda muvofiqlikni baholash yoki tasdiqlash usullari va jarayonni amalga oshirish ketma-ketligi keltirilgan.

Texnik reglamentning 5 bobida texnik reglament talablariga rioya etilishi boʻyicha davlat nazoratini amalga oshirish boʻyicha maʼlumotlar berilgan.

Yʼni bu yerda davlat nazoratini transport vazirligi huzuridagi Temir yoʻllarda yuk va yoʻlovchilar tashish xavfsizligini nazorat qilish inspeksiyasi, Oʻzbekiston Texnik jihatdan tartibga solish agentligi shuningdek, boshqa maxsus vakolatli davlat idoralari oʻz vakolatlari doirasida amalga oshirish mumkinligi belgilab berilgan. Hujjatning 6-bobi yakunlovchi qoidalarga keltirilgan, yaʼni bu yerda

-texnik reglament kuchga kirishi bilan ushbu talablarni oʻz ichiga olgan hujjatlar statusi toʻgʻrisida;

-ushbu texnik reglament kuchga kirganidan soʻng hujjatining ilovasida koʻrsatilgan mahsulotlar uchun olingan muvofiqlik sertifikatlar statusi toʻgʻrisida keltirilgan.

Texnik reglamentda harakatdagi temir yoʻl tarkibi, shuningdek, uning tarkibiy qismlarining turi va toifalari roʻyxati (1 ilova) va texnik reglamentni joriy etish sxemasi (2 ilova) qoʻshimcha ilovalarda keltirilgan.

Shunday qilib, qabul qilingan umumiy texnik reglament temir yoʻl transporti tizimida harakatlanuvchi temir yoʻl tarkiblariga boʻlgan xavfsizlik talablarini yanada yuqori bosqichga olib chiqib, harakat xavfsizligini doimiy taʼminlashga xizmat koʻrsatadi deb umid qilamiz.

Demak texnik reglamentni kuchga kiritilishi sanasi belgilanishga qadar sohada faoliyat yuritayotgan korxona va tashkilotlar ushbu talablarga moslashuv boʻyicha kerakli ishlarni amalga oshirishlari kerak va shu bilan tizimda yuklar va insonlarni tashish jarayonlarini xavfsizligini doimiy taʼminlash imkoniyati mustahkamlanadi. Bundan tashqari ushbu texnik reglament talablari asosida ishlab chiqarilgan mahsulotlar uchun texnik toʻsiqlar yuzaga kelmasligini oldini olish uchun meʼyoriy hujjat xalqaro talablarga uygʻunlashgan holda ishlab chiqilgani xalqaro miqyosda tan olinganini taʼminlash boʻyicha Texnik jihatdan tartibga solish agentligi kerakli ishlarni amalga oshirishi lozim.

ADABIYOTLAR:

1. “Texnik jihatdan tartibga solish toʻgʻrisida” gi Oʻzbekiston Respublikasi qonuni. 23.04.2009, OʻRQ-213 son.
2. OʻzDST 18.0:2010 “Oʻzbekiston texnik jihatdan tartibga solish davlat tizimi. Asosiy qoidalar”.
3. Oʻz DST 181:2010 “Oʻzbekiston texnik jihatdan tartibga solish davlat tizimi. Texnik reglament. Ishlab chiqish, kelishish, tasdiqlash, roʻyxatga olish va kiritish tartibi.
4. Oʻzbekiston Respublikasi texnik reglamentlar reestri.
5. Oʻzbekiston Texnik jihatdan tartibga solish davlat tizimini shakllantirish va standartlashtirish davlat tizimini isloh qilish konsepsiyasi.
6. “Texnik jihatdan tartibga solish sohasida davlat boshqaruvini tubdan takomillashtirish toʻgʻrisida” gi Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni, 02.06.2021, PF-6240-son.
7. Saparovich M. B., Akbarovna K. M. OʻLCHASH ISHLARIDA INTELLEKTUAL DATCHIKLARDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI //THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2024. – T. 3. – №. 28. – C. 48-55.
8. Saparovich M. B., Akbarovna K. M. ISHLAB CHIQUARISHDA QOʻLLANILADIGAN OʻZGARTKICHLARNING ASOSIY XUSUSIYATLARI VA ISHLASH TAMOYILLARI //INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2024. – T. 5. – №. 47. – C. 255-261.
9. Мухаммадиев Б. С. ПРЕОБРАЗОВАНИЯ МЕХАНИЧЕСКИХ НАПРЯЖЕНИЙ С ПОМОЩЬЮ ДАТЧИКОВ В РАЗЛИЧНЫЕ ЗНАЧЕНИЯ //MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH. – 2024. – T. 4. – №. 40. – C. 203-210.
10. Мухаммадиев Б. С. ОСНАЩЕНИЕ ПРОИЗВОДСТВА СОВРЕМЕННЫМИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫМИ СРЕДСТВАМИ ИЗМЕРЕНИЙ //SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2024. – T. 3. – №. 31. – C. 44-52.